

HUKUK MANTIĞI

GİRİŞ

Yasal(!) düzenlemelere uyarlı uygulamalarla şiddetin meşrulaştırılmaya çalışıldığı toplumun üyeleriyiz.⁸⁶ Sadece biz mi? ‘Biri’nin ‘öteki’ne karşı bakış açısının hep dışlama olarak yansıdığı uluslararası düzlemde⁸⁷ de şiddetin meşrulaştırıldığını gözlemleyebiliyoruz. Devletler bazen kendi toplumlarının üyelerine, bazen de öteki toplumlara, ulusal ve uluslararası eylem ve düzenlemelerle gizli ve açık şiddet uygulayabiliyorlar.

Bir yandan modern devlet, yasal yollarla oluşturduğu kurumları aracılığıyla gücünü paylaştırıp yayarken, otoriterizmi ve askeri rejimi hukuki forma kavuşturmaya; diğer yandan uluslararası sisteme hâkim güçler de uluslararası sözleşmeler ve dayatma çözümlerle, ulusları, küreselleşme girdabında eritmenin meşruiyetini(!) oluşturmaya çalışmaktadır. Tüm bu gelişmeleri okuyamamanın yanı sıra siyasal ve hukuksal kültürün yetersizliği ve çaresizliği de temel hak ve özgürlüklerin engellenmesinin bir bakıma nedeni olmaktadır.

Dünya ailesinin genel olarak benzer yetersizliklerle malul olduğunu kabul etmek bir yana, birey ve toplum olarak konumumuzu, insanlara ve topluma karşı “birey” ve “kişi” olarak ne tür ‘hak’lılıklarla donatıldığımızı bilme arzusu, hukuksal akıl yürütmeyi veya bir başka deyişle hukuk mantığını gündemimize getirmektedir.

Sevindirici bir gelişme olarak ifade edebiliriz ki, siyasetin, ekonominin, toplumsal yaşamın, kültürel birikimin şekillenmiş hali olan hukuk ve onun anlaşılmasında ve uygulanmasında en önemli unsur olan hukuksal akıl yürütme, artık sadece felsefecilerin veya sosyologların, özellikle de politikacıların uğraşı alanı olmaktan çıkmıştır.

Diğer yandan bu gelişme, sivil toplum kuruluşlarımızın ortaya çıkmasıyla bütünleşerek onların kendi varlık nedenleri olan ‘hukuk’u aramaya başlamalarına, muhatap olunan hukuka rengini/ideolojisini veren mantığın sorgulanmasına da kapı aralamıştır.⁸⁸

Şimdi bu kapıdan girmek, evrensel ve ahlaki normlara kavuşmuş bir hukuk mantığına ulaşmak gereği üzerinde konuşulacaktır.

Bu tespitimizin bir taraftan hukukun kaynaklarını araştırmayı gerektirdiği kadar, diğer yandan yürürlükteki hukuku bilmeyi ve ondan yararlanmayı ifade ettiği açıktır. Zira hukukun kaynakları, ‘evrensel ve yerel’ yürürlükteki hukuk kuralları bize aynı zamanda hukuk misyonunu bahşeden hukuksal akıl yürütmeyi/hukuk mantığını kazandırmaktadır.

Hukuk mantığını etraflıca incelemeye, “neden hukuk mantığı” sorusunu sorarak başlamamız gerekiyor. Konuyu işlerken özellikle hukuk tarihi ve onunla özdeş olan insanlık tarihi içinde bir seyir; hukuk mantığının oluşmasında önemli katkıları olan hukuk felsefesi, hukuk sosyolojisi ve hukuk tarihi hakkında da etraflıca inceleme ve aktarma yapmak gerekebilirdi. Fakat asıl konudan uzaklaşmamak ve iki derste⁸⁹ konuyu tamamlamak kaygısıyla, bu disiplinlerle ilgili az bir bilgiye yer verilmiş, önemli bir uzmanlık sahası olan felsefe ve sosyoloji alanına müdahale pek az düşünülmüştür.

.....

Bu makale, HUKUKUN YAYGINLAŞTIRILMASINA NOTLAR -1 adıyla Adalet Yayınevi'nin yayınlarından kitap olarak Nisan 2022'de yayımlanmıştır.

Adalet Yayınevi ve tüm seçkin kitapçılardan temin edilebilir.

İÇİNDEKİLER

HUKUK MANTIĞI	
GİRİŞ	71
NEDEN HUKUK MANTIĞI?	73
HUKUK MANTIĞININ UNSURLARI	77
Amaç / Yaklaşım	77
Kurallar	79
Disiplinler	80
İdeoloji	81
Adalet Duygusu / Arayışı	84
Sorgulama Yetisi	87
Tanımlama	89
HUKUK MANTIĞININ OLUŞUMUNDA HAK VE ADALET KAVRAMLARI	91
Hak / Hukuk	91
Hukukun Kaynağı	94
Adalet	96
HUKUK MANTIĞININ ENGELLERİ	97
Zedelenmiş Akıl	97

Hikmet-i Hükümet	99
Niyet / Düşünce Yargılaması	100
Ulus - Devlet Sendromu	100
Kopyalama/Üretememe	102
SONUÇ	102
EK - 2: TÜRK KANUN-U MEDENÎSİ ESBABI MUCİBE LAYİHASI..	105